

Van 8 naar 1

Colofon

Dit is een uitgave van Veilig Verkeer Nederland

Tekst: Marian Schouten

Inhoud: Christel de Heus

Fotografie: Archief Veilig Verkeer Nederland

Coverfoto: Hans van Drie

Vormgeving: Studiotekst B.V., Culemborg

Versiedatum: Augustus 2010

Veilig Verkeer Nederland

Postbus 66

3800 AB Amersfoort

Tel. (088) 524 88 00

info@vvn.nl

www.veiligverkeernederland.nl

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Inhoud van het project	5
3	Uw rol als verkeersouder / afdeling	6
3.1	Initiatief nemen	6
3.2	Financiën regelen	6
3.3	Vorbereiden van het project op school	6
	<i>Planning maken</i>	6
	<i>Verzekering checken</i>	6
	<i>Begeleiders werven</i>	6
	<i>Gastles regelen</i>	7
	<i>Fietskeuring organiseren</i>	7
	<i>Extra fietslessen organiseren</i>	8
3.4	Hulp bij het uitvoeren van de lessen	8
	<i>Begeleiding van de routeverkenning</i>	8
	<i>Presentatie in de klas</i>	9
3.5	Communicatie met de ouders	9

Bijlagen

1	Materialen	10
2	Voorbeeld projectplan	11
3	Ontwikkeling van verkeersgedrag	12
4	Brief aan de ouders	13

1 Inleiding

Leerlingen van groep 8 staan na de zomervakantie veel nieuws te wachten: een nieuwe school, nieuwe klasgenoten en leraren én een nieuwe route naar school.

De route naar de middelbare school is meestal langer en complexer dan die naar de basisschool. De leerlingen fietsen vaak in groepjes en krijgen meer dan voorheen te maken met allerlei verschillende verkeersdeelnemers. Dat dit gevaar met zich meebrengt, bewijst de piek in het aantal verkeersongevallen onder brugklassers in de eerste maanden na de zomervakantie.

Het nut van het oefenen van de nieuwe school-thuisroute spreekt voor zich. Daarom heeft Veilig Verkeer Nederland het lespakket *Van 8 naar 1* ontwikkeld, bedoeld voor de leerlingen van groep 8 van de basisschool. In deze handleiding leest u meer over dit lespakket en krijgt u tips hoe u als verkeersouder of vrijwilliger van Veilig Verkeer Nederland basisscholen kunt ondersteunen bij de voorbereiding en uitvoering van dit lesproject.

Tip van Veilig Verkeer Nederland

Op www.leraar24.nl [Ga naar PO, zoekterm: verkeer] vindt u een filmverslag van *Van 8 naar 1* in het filmpje "school-thuisroute".

“Ik leg vooral de lokale verkeerssituatie uit. Daar gaat het tenslotte vooral om. De opdrachten zijn praktisch, ze gaan over de eigen wijk. Leerlingen vinden dat leuk. Ze kunnen er ook goed zelf mee aan de slag en ze komen echt wat aan de weet over verkeer. Betrokkenheid van verkeersouders is een must, vooral bij het verkennen van de schoolroute. Anders is het amper te doen met al die verschillende routes.”

(Leerkracht groep 8)

2 Inhoud van het project

Het lespakket *Van 8 naar 1* bestaat uit een docentenhandleiding plus een speciale editie van de JeugdVerkeersKrant, de verkeersmethode voor de bovenbouw van Veilig Verkeer Nederland. Daarin staan opdrachten, die de leerlingen in de klas en op straat kunnen uitvoeren.

De kern van het project bestaat uit het - op een plattegrond - uitstippelen van de route naar de nieuwe school, gevolgd door een verkenning van die route op de fiets of met het openbaar vervoer. Onderweg maken de leerlingen foto's van verkeerssituaties die ze moeilijk vinden. Later presenteren ze hun ervaringen in de klas en bespreken ze samen de lastigste punten op de route.

Naast deze kernopdrachten bevat de JeugdVerkeersKrant nog negen andere opdrachten, verkeersvragen en testjes, plus enkele interviews en een verhaal van kinderboekenschrijfster Carry Slee over haar eigen ervaringen met stoer doen in het verkeer. De opdrachten gaan vooral over verkeersgedrag, over wat de leerlingen zelf kunnen doen om veilig tussen huis en school te reizen, zowel op de fiets als met het openbaar vervoer. Ook een gastles door een agent of een rij-instructeur kan onderdeel uitmaken van dit project.

Met de opdrachten kunnen de leerlingen maximaal 30 stickers verdienen. Als ze minimaal 26 stickers hebben verzameld, ontvangen ze een *Van 8 naar 1*-certificaat.

“Wij stimuleren Van 8 naar 1 absoluut. Het is een geweldig project en staat dan ook op de begroting voor verkeersveiligheid. De uitvoering laten we over aan de scholen, de verkeersouders en VVN.”

(Gemeentelijk verkeersambtenaar)

3 Uw rol als verkeersouder / afdeling

De uitvoering van het project *Van 8 naar 1* is in de eerste plaats een taak van de school. Maar ondersteuning door verkeersouders en vrijwilligers van Veilig Verkeer Nederland bij de organisatie en uitvoering van het project is zeker welkom. In dit hoofdstuk leest u wat u mogelijk kunt doen.

3.1 Initiatief nemen

Het initiatief voor het project kan uitgaan van de school, maar ook van een afdeling van Veilig Verkeer Nederland, een verkeersouder of de gemeente. De initiatiefnemer kan contact zoeken met andere partijen en een projectgroep vormen. Deze groep kan vervolgens alle basisscholen in de gemeente informeren over het project en uitnodigen om mee te doen. Binnen iedere deelnemende school kan vervolgens een kleine voorbereidingsgroep worden gevormd, met daarin in ieder geval de groepsleerkracht en een (verkeers)ouder.

3.2 Financiën regelen

Van 8 naar 1 kost niet veel, maar wel iets. De grootste kostenpost is de aanschaf van het lesmateriaal (voor prijzen, zie de webshop op www.vvn.nl). Daarnaast kan een gastspreker een vergoeding vragen. Scholen kunnen deze kosten zelf op zich nemen. Soms is de gemeente bereid om een bedrag te reserveren voor het project. Het is dan wel handig om in één keer subsidie aan te vragen voor alle scholen in de gemeente die belangstelling hebben voor het project.

3.3 Voorbereiden van het project op school

Planning maken

Het is verstandig om *Van 8 naar 1* op te nemen in het jaarplan van de school. Dit vormt een waarborg dat het project ook echt wordt uitgevoerd. De beste tijd om het project uit te voeren is in het late voorjaar, na de Cito-toets, als de leerlingen weten naar welke middelbare school ze gaan. Dus in mei of juni.

In een projectplan kunt u vervolgens nader uitwerken wanneer wie welke activiteit moet ondernemen. In bijlage 2 vindt u een voorbeeld van zo'n plan.

Verzekering checken

Als de leerlingen in schoolverband de straat opgaan, is een goede WA- en ongevallenverzekering nodig voor de leerlingen en de begeleiders. Voor buitenschoolse activiteiten heeft de school meestal een verzekering afgesloten voor leerlingen en begeleiders. U kunt op school navragen hoe dit is geregeld. Voor geregistreerde verkeersouders en vrijwilligers van Veilig Verkeer Nederland geldt voor dit project dezelfde verzekering als bij andere activiteiten van Veilig Verkeer Nederland.

Begeleiders werven

De meeste lesopdrachten kunnen de leerlingen zelfstandig in de klas uitvoeren. Voor het verkennen van de nieuwe schoolroute is echter begeleiding nodig van ouders of van oudere scholieren die al langer naar het voortgezet onderwijs gaan.

Ouders kunt u werven via een oproep in de schoolkrant of de nieuwsbrief. Uit ervaring blijkt dat het ook effectief is om informatie neer te leggen in de wachtruimtes tijdens de 10-minutengesprekken op school. Ouders moeten vaak wachten en grijpen alles aan om te lezen.

Begeleiders kunt u mogelijk ook vinden onder scholieren van het voortgezet onderwijs of het middelbaar beroepsonderwijs. De maatschappelijke stage is een nieuw 'vak' voor alle leerlingen van het voortgezet onderwijs. Tijdens de maatschappelijke stage doen leerlingen vrijwilligerswerk, onder verantwoordelijkheid van de school. Het begeleiden van basisschoolleerlingen in het kader van *Van 8 naar 1* is een zinnige en leerzame invulling van de stage. De stagiaires kunnen de verkenningsstocht naar de nieuwe school begeleiden, helpen bij het maken van een presentatie én zij kunnen de leerlingen als ervaringsdeskundigen informeren over de lastige punten in de route. Informatie over het inschakelen van maatschappelijke stagiaires vindt u in de handleiding Maatschappelijke stage. Kijk op www.vvn.nl [zoektermen: *scholen, voortgezet onderwijs*].

Gastles regelen

Een gastles van een verkeersdeskundige vormt een goede afsluiting van het project. Met deze gastdocent kunnen de leerlingen dan nog eens de moeilijkste situaties doornemen. Geschikte mensen voor deze les zijn een politieagent of een rij-instructeur. Soms zijn aan een gastles kosten verbonden.

Fietskeuring organiseren

Als extra onderdeel van het project kunt u eventueel een fietskeuring organiseren, in samenwerking met de politie, een naburige fietsenmaker, handige ouders en/of maatschappelijke stagiaires. Gebruik hierbij de fietscontrolelijst van Veilig Verkeer Nederland. Een complete controlelijst kunt u vinden op www.vvn.nl [zoekterm: *controleformulier fiets*].

Extra fietslessen organiseren

De meeste kinderen in groep 8 kunnen goed fietsen en hebben al redelijk wat ervaring met (zelfstandige) verkeersdeelname op de fiets. Toch komt het regelmatig voor dat kinderen niet of nauwelijks fietservaring hebben. Bijvoorbeeld omdat hun ouders niet (kunnen) fietsen of omdat ze altijd overal met de auto naartoe worden gebracht. Vaak zullen deze kinderen straks wél op de fiets naar het voortgezet onderwijs gaan. Een enkele verkenningstocht naar de nieuwe school is dan niet voldoende. Mogelijk kunt u voor deze kinderen enkele extra fietslessen organiseren, bijvoorbeeld met medewerking van een fietsdocent die is opgeleid aan de Fietschool (www.fietsersbond.nl/fietschool).

3.4 Hulp bij het uitvoeren van de lessen

Begeleiding van de routeverkenning

De eerste opdracht voor de leerlingen is het uitstippelen van een geschikte route naar hun middelbare school. Dit doen ze in de klas, samen met leerlingen die naar dezelfde school gaan. Vervolgens gaan de leerlingen de route verkennen, op de fiets of met het openbaar vervoer. De leerkracht kan dit natuurlijk onmogelijk allemaal zelf begeleiden. Dus is extra hulp nodig.

Het werkt het prettigst als de leerlingen de routeverkenning in kleine groepjes doen onder begeleiding van een ouder of een leerling van het voortgezet onderwijs. Probeer groepjes samen te stellen met kinderen uit dezelfde buurt die na de zomervakantie naar dezelfde school gaan. Het verkennen van de route kan onder schooltijd, maar ook 's avonds of in het weekend. Voordeel daarvan is dat er dan meer ouders beschikbaar zijn voor de begeleiding en dat de activiteit minder inbreekt op het rooster van de school.

Het is de bedoeling dat de leerlingen een reportage maken van de route en in het bijzonder van lastige verkeerssituaties. Ze kunnen onderweg foto's of filmopnamen maken of de situatie tekenen.

De begeleider volgt en observeert het groepje en grijpt alleen in wanneer dat nodig is. Straks zullen de leerlingen ook zelfstandig over straat gaan. Noteer wel uw bevindingen. Dat zijn bespreekpunten tijdens de verslaglegging in de klas.

Soms maken vrijwilligers prachtige, kant-en-klare foto- of filmpresentaties van veelgebruikte schoolroutes. Deze worden dan in de klas bekeken en besproken. Voor de school is dit een prima oplossing, want veel makkelijker te organiseren dan een verkenningstocht per fiets. Maar voor de leerlingen is het echt leerzamer als ze ook zelf op pad gaan en zelf de gevaarlijkste verkeerssituaties ervaren, in beeld brengen en aan elkaar presenteren.

Presentatie in de klas

Na de routeverkenning presenteren de leerlingen hun bevindingen aan elkaar. Ze bespreken samen de lastige punten en kunnen elkaar adviseren over oplossingen.

Wanneer er echt infrastructurele problemen zijn, kunnen de leerlingen later op het gemeentehuis een lijst met knelpunten overhandigen aan de wethouder.

3.5 Communicatie met de ouders

Het is van groot belang om de ouders goed te informeren over *Van 8 naar 1*. Uiteindelijk is het immers de verantwoordelijkheid van de ouders om ervoor te zorgen dat hun kind goed voorbereid is op de fietstocht (of de rit per openbaar vervoer) naar het voortgezet onderwijs.

U kunt de ouders op verschillende momenten bij de activiteiten betrekken. Voor het begin van het project kunt u *Van 8 naar 1* aankondigen in de schoolkrant en op de website van de school. U kunt daarin ook direct ouders oproepen om te helpen bij het begeleiden van de verkenning van de nieuwe routes.

Na afloop van het project kunt u de ouders oproepen om tijdens de zomervakantie met hun kind de nieuwe schoolroute nog een paar keer te oefenen. Een voorbeeldbrief staat in bijlage 4. Deze brief kunt u ook aan de ouders sturen als de school het project *Van 8 naar 1* niet heeft uitgevoerd.

Bijlage 1

Materialen

Het lesmateriaal *Van 8 naar 1*

Eén pakket voor leerlingen bevat vijf exemplaren van de speciale editie van de JeugdverkeersKrant, stickervellen en certificaten. Een basisschool die een abonnement heeft op de bladen Op Voeten En Fietsen en/of JeugdVerkeersKrant kan het pakket met korting bestellen. Prijzen vindt u op www.vvn.nl/webshop.

De handleiding voor leerkrachten *Van 8 naar 1* is te bestellen via www.vvn.nl/webshop.

Fietscontrolekaarten

Bij Veilig Verkeer Nederland zijn - per 100 stuks - fietscontrolekaarten te bestellen, met bijbehorende OK-stickers. Bestellen kan via www.vvn.nl/webshop.

U kunt de lijst met controlepunten ook downloaden via www.vvn.nl [zoekterm: *controleformulier fiets*].

Dode hoek van vrachtwagens

Op www.veilig-op-weg.nl staat praktische en inhoudelijke informatie over het organiseren van een les over veilig fietsen in de buurt van vrachtwagens en andere grote voertuigen.

Folder *Een veilige fiets voor uw kind*

Een folder voor ouders en kinderen, met tips over een veilige fiets. Te bestellen per 100 stuks via www.vvn.nl/webshop.

Verkeersencyclopedie

Elders op de website van Veilig Verkeer Nederland kunt u nog veel meer informatie vinden die aansluit bij *Van 8 naar 1*.

Interessant is bijvoorbeeld de verkeersencyclopedie voor kinderen, zie www.vvn.nl/kids [ga naar 'zoek'], met tips over fietsen in de groep, een veilige fiets, verkeersafspraken en alle mogelijke verkeersweetjes.

Bijlage 2

Voorbeeld projectplan

Periode	Actie	Wie
Februari-maart	Vorbereiding: <ul style="list-style-type: none"> • Projectgroep vormen met bv. VVN, verkeersouders en gemeente. • Per school een voorbereidingsgroep vormen (met groepsleerkracht en verkeersouder). • Regelen gastles verkeersdeskundige • Ouders informeren • Begeleiders werven (ouders, maatschappelijke stagiaires) 	initiatiefnemer(s)
Mei - juni	Uitvoering <i>Van 8 naar 1</i> op school	
	Uitstippelen van de routes op een plattegrond	leerlingen groepsleerkracht verkeersouder ouders
	Fietskeuring	politie afdeling VVN fietsenmaker verkeersouder ouders maatschappelijke stagiaires
	Het fietsen van de routes naar de verschillende scholen. Verslaglegging met foto's of filmopnamen. Presentatie in de klas.	leerlingen (verkeers)ouders maatschappelijke stagiaires groepsleerkracht
	Presentatie van de routes en ervaringen. Hierbij eventueel de wethouder van verkeer en de plaatselijke pers uitnodigen.	leerlingen groepsleerkracht verkeersouder afdeling VVN
Juni	Gastles	verkeersdeskundige
Zomervakantie	Nogmaals oefenen van de nieuwe school-thuisroute	leerling ouders
Vlak voor de eerste schooldag.	Nogmaals oefenen van de nieuwe school-thuisroute	leerling ouders

Bijlage 3

Ontwikkeling van verkeersgedrag

Ontwikkeling van pubers in relatie tot verkeersgedrag

- Vanaf ± 10 jaar kunnen kinderen de basale verkeersregels en -borden begrijpen.
- Vanaf ± 11 jaar kunnen kinderen bewust hun aandacht richten op het verkeer.
- Tot ± 14 jaar neemt de fietsvaardigheid toe. Hoe meer kinderen fietsen, des te groter hun fietsvaardigheid.
- Tot ± 16 jaar neemt de snelheid van informatieverwerking toe. Tot die leeftijd hebben kinderen dus meer tijd nodig dan volwassenen om beslissingen te nemen.
- Tussen 10 en 14 jaar onderschatten vooral jongens de snelheid van naderend verkeer en kunnen daardoor plotseling, vlak voor naderende voertuigen oversteken.
- Tot ± 12 jaar kunnen kinderen complexe verkeerssituaties met meerdere verkeersdeelnemers uit verschillende richtingen niet goed overzien (kruispunten, rotondes, links afslaan). Zelfs tot ± 16 jaar leveren dergelijke verkeerssituaties nog regelmatig problemen op.
- Alle kinderen (én veel volwassenen) hebben problemen met het toepassen van de algemene voorrangregels (bestuurders van rechts gaan voor, rechtdoor op dezelfde weg gaat voor, e.d.).
- Pubers kunnen impulsief en speels zijn en nemen vaak meer risico's dan jongere kinderen of volwassenen. Ook hebben ze nog minder besef van oorzaak en gevolg. Dit heeft onder andere te maken met de ontwikkeling van hun hersenen. Het gedeelte in de hersenen dat ervoor zorgt dat we kunnen plannen, organiseren en impulsen remmen is uitontwikkeld als we 23 (meisjes) of 24 (jongens) jaar oud zijn. Meer over de ontwikkeling van pubers kunt u lezen in de VVN Weetlat Jongeren. Zie www.vvn.nl, [*scholen > voortgezet onderwijs*] en in de SWOV factsheet over kinderen: www.swov.nl [*zoekterm: factsheet kinderen*].

Verkeersongevallen

Er vallen in Nederland jaarlijks ongeveer 30 verkeersdoden onder kinderen van 0 tot en met 14 jaar. Daarvan was 50% van de kinderen op de fiets, 25% met de auto en 20% lopend.

Er worden volgens de registratie jaarlijks ongeveer 615 kinderen van die leeftijdscategorie in een ziekenhuis opgenomen (gemiddeld over 2006-2009). Het werkelijke aantal ziekenhuisopnamen ligt beduidend hoger. Van de verkeersslachtoffers onder kinderen is één op de drie onderweg van of naar school. In de ongevallencijfers zie je onder de fietsslachtoffers een piek bij 13-jarigen, de leeftijd waarop kinderen in het eerste jaar van de middelbare school zijn.

Zie ook: www.swov.nl [*zoekterm: factsheet kinderen*].

Bijlage 4

Voorbeeldbrief aan ouders

Betreft: Na de zomervakantie naar de middelbare school?

Beste ouders / verzorgers,

Gaat uw kind na de zomervakantie naar de middelbare school, dan krijgt het te maken met een nieuwe, vaak langere en complexere route naar school. Uw kind fietst dan wellicht in een groepje en krijgt meer dan voorheen te maken met allerlei verschillende verkeersdeelnemers. Dat dit gevaren met zich meebrengt, bewijst de piek in het aantal verkeersongevallen onder brugklassers in de eerste maanden na de zomervakantie. Als ouder kunt veel doen om het risico voor uw kind te beperken.

Verken met uw kind de nieuwe route

- Verken samen met uw kind de route naar de nieuwe school. Begin daar nu al mee. Herhaal de verkenning nog eens tijdens de zomervakantie en vlak voor de eerste schooldag.
- Stap onderweg af bij moeilijke of lastige verkeerssituaties. Bespreek die ter plekke.
- Verken de route ook als uw kind met het openbaar vervoer gaat. Dat voorkomt stress op de eerste schooldag

Check de fiets

Een veilige fiets is onmisbaar. Een complete controlelijst kunt u vinden op www.vvn.nl [zoekterm: *controleformulier fiets*].

Let daarnaast op de volgende punten:

- Een solide bagagedrager voor- of achterop de fiets, met stevige snelbinders.
- Goed slot. In de stad liefst twee sloten: een ringslot, plus een ketting- of beugelslot, waarmee de fiets kan worden vastgeketend.

Zorg voor veilig bagagevervoer

- Bagage kan veilig mee achterop (of voorop) de bagagedrager onder stevige snelbinders. Of in een rugzak, met een band over elke schouder.
- Stop de rugzak of schooltas niet te vol. Kinderen in de brugklas zijn geneigd de eerste weken iedere dag al hun boeken mee te nemen. Dat is natuurlijk niet nodig.

Laat uw kind goed opvallen ...

... door licht

- Fietsverlichting is vooral nodig om gezien te worden. Vuistregel: straatlantaarns aan, dan ook je fietslicht aan.
- Controleer geregeld of zowel voorlicht als achterlicht werken.

... door kleding

- Een felgekleurde jas valt beter op dan een zwarte.
- Bevestig eventueel losse reflectorstrepen op kleding of rugzak.

Praat over verkeersgedrag

- Veel kinderen doen graag stoer, ook in het verkeer. Snel nog even door rood, rijden met losse handen, elkaar trekken en duwen. Spreek uw kind aan op zijn of haar verantwoordelijkheid. Stoer gedrag in het verkeer is levensgevaarlijk.
- Praat over groepsgedrag. Het komt al te vaak voor dat scholieren blindelings achter elkaar aan fietsen zonder zelf uit te kijken. Zorg dat uw kind zich 's morgens niet hoeft te haasten. Sta op tijd op en zorg dat de schooltas de avond tevoren is ingepakt. Haast in het verkeer vermindert het opmerkingsvermogen.

Met vriendelijke groet,

